

**Małgorzata Myśliwiec,
Pozycja partii regionalnych w systemie politycznym
współczesnej Hiszpanii, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego,
Katowice 2014, ss. 464**

Systemy polityczne państw istniejących w XXI w. podlegają intensywnym zmianom, co w gruncie rzeczy nie może dziwić, zważywszy na ewolucję takich procesów, jak globalizacja, europeizacja czy regionalizacja, i konieczność dostosowania się państw do dynamicznie przeobrażających się realiów. Jeszcze do niedawna głównym ośrodkiem decyzyjnym w kwestiach politycznych państwa były partie polityczne znajdujące się na szczeblu centralnym. Obecnie widać wyraźnie, że decydenci ci nie są i nie mogą być jedynymi podmiotami kształtującymi rzeczywistość polityczną. W związku z tym na znaczeniu zyskują formacje polityczne na subpaństwowym szczeblu regionalnym, którym poświęcona jest recenzowana publikacja.

Małgorzata Myśliwiec jest pracownikiem naukowym Zakładu Systemów Politycznych Państw Wysoko Rozwiniętych Uniwersytetu Śląskiego. Recenzowana monografia stanowiła podstawę nadania stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w zakresie nauki o polityce. Autorka pracy jest cenionym politologiem, uznaną badaczką współczesnych nacjonalizmów oraz systemów politycznych państw wysoko rozwiniętych, ze szczególnym uwzględnieniem Hiszpanii. Wyniki prac naukowo-badawczych Małgorzaty Myśliwiec znalazły odzwierciedlenie w jej bogatym dorobku naukowym. Jedną z ważniejszych publikacji, ze względu na zawartą w niej analizę aktualnych, dynamicznych przeobrażeń o charakterze społeczno-politycznym, jest *Katalonia na drodze do niepodległości?*, Bytom 2006, Wyższa Szkoła Ekonomii i Administracji. Autorka w niniejszej pracy podejmuje dywagacje dotyczące podwalin, możliwości i opłacalności ewentualnej niepodległości Katalonii.

Recenzowana monografia pt. *Pozycja partii regionalnych w systemie politycznym współczesnej Hiszpanii* jest nie tylko ważną pozycją w dorobku autorki, ale także stanowi znaczące uzupełnienie ubogiej dotychczas literatury przedmiotu, skupiającej się na problematyce relewantności partii regionalnych w Hiszpanii, sukcesach wyborczych i możliwościach koalicyjnych oraz pozycji w państwowym i regionalnym systemie

politycznym. Ponadto publikacja wnosi duży wkład dla dalszego rozwoju badań politologicznych na tej płaszczyźnie.

Wiodący cel pracy stanowi wskazanie pozycji partii regionalnych w systemie politycznym współczesnej Hiszpanii. Autorka we wstępie stawia weryfikowaną w ramach pracy główną hipotezę, że we współczesnej Hiszpanii istnieje znaczący podział socjopolityczny na linii centrum–peryferie, który skłonił elity polityczne działające na szczeblu centralnym (po upadku reżimu gen. F. Franco, stojące na czele procesu demokratyzacji i dążące do utrzymania integralności państwa hiszpańskiego) do przyjęcia rozwiązań dotyczących tworzenia, działania, finansowania partii oraz z zakresu prawa wyborczego, które byłyby w stanie zagwarantować poszczególnym wspólnotom swoją reprezentację w organach przedstawicielskich na poziomie europejskim, państwowym, regionalnym oraz lokalnym. Analogicznie nadałoby to regionom autonomicznym silną pozycję w systemie politycznym Hiszpanii (s. 29). Małgorzata Myśliwiec w celu weryfikacji hipotezy wiodącej wyznacza także kilka subhipotez oraz stosuje różne metody badawcze, m.in. porównawczą, historyczną czy analizę systemową. Publikacja zawiera także kompleksową analizę skutków przyjętych przez hiszpańskiego ustawodawcę rozwiązań, dotyczących tworzenia, finansowania, a przede wszystkim reprezentacji partii politycznych.

Monografia składa się z wykazu skrótów wykorzystanych w pracy, wstępu, który zawiera założenia metodologiczne, sześciu rozdziałów, zakończenia podsumowującego wyniki badań oraz rozbudowanej bibliografii, której znaczącą część stanowią pozycje z literatury hiszpańskiej oraz anglojęzycznej, a także indeksu nazwisk wymienionych w publikacji.

Rozdział pierwszy zawiera rozważania teoretyczne i definicyjne. Autorka dokonuje konceptualizacji podstawowych pojęć, do których odwołuje się w toku pracy, m.in. takich, jak: podział socjopolityczny, grupa etniczna, naród, mniejszość narodowa, narodowość czy nacjonalizm oraz partie regionalne i etnoregionalne. Uściślenie terminologiczne pozwala wyjść naprzeciw wymiarowi politycznemu problemów związanych z definiowaniem powyższych pojęć. Ponadto Małgorzata Myśliwiec wskazuje na znaczenie reprezentantów do organów przedstawicielskich na szczeblu europejskim, państwowym, regionalnym i lokalnym.

Kolejna część pracy poświęcona jest genezie podziałów socjopolitycznych w Hiszpanii, opierających się na antagonizmach na linii centrum–peryferie. Dodatkowo autorka nakreśla okoliczności poprzedzające pojawienie się partii regionalnych na tym obszarze i ich istnienie do połowy lat 70. XX w. W rozdziale trzecim w sposób syntetyczny przedstawiono prawne podstawy decentralizacji państwa hiszpańskiego, ze szczególnym uwzględnieniem tych elementów, które mają wpływ na powstawanie

i funkcjonowanie partii regionalnych. Rozdział czwarty w całości poświęcono kwestiom finansowania tychże formacji na gruncie hiszpańskim.

W ostatnich dwóch częściach monografii autorka zamieszcza analizę pozycji hiszpańskich partii regionalnych w świetle zasad rywalizacji wyborczej i jej rezultatów na szczeblu państwowym i europejskim (rozdział piąty) oraz regionalnym i lokalnym (rozdział szósty). Przy czym należy zaznaczyć, że uwagę skupiono przede wszystkim na poziomie państwowym i regionalnym, co podyktowane jest przekonaniem autorki o ścisłych korelacjach tych dwóch szczebli i rzutowaniu na pozostałe.

W zakończeniu Małgorzata Myśliwiec dokonuje próby weryfikacji przyjętych hipotez badawczych. Autorka potwierdza główne założenie, że partie regionalne i pochodzące z tej samej „rodziny” partie etnoregionalne mogą bez przeszkód prosperować na ogólnopaństwowej i regionalnej scenie politycznej Hiszpanii. Ponadto przyjęte regulacje dotyczące finansowania partii wydatnie przyczyniają się do ich skutecznego funkcjonowania, co równoległe łączy się z obecnością tego typu organizacji politycznych w strukturach przedstawicielskich na poziomie europejskim, państwowym, regionalnym i lokalnym.

Poruszana w monografii kwestia ma newralgiczny charakter z tego względu, że Hiszpania stała się osobliwym przypadkiem państwa, które po upadku reżimu frankistowskiego i transformacji demokratycznej przyjęło postać państwa regionalnego, zachowującego swoją integralność terytorialną oraz unitarną formę. Było to możliwe m.in. dzięki nadaniu partiom regionalnym znaczącej pozycji w systemie politycznym współczesnej monarchii oraz wynikającym z tego procesu implikacjom w postaci upodmiotowienia wspólnot zamieszkujących regiony hiszpańskie.

Recenzowana publikacja zawiera całościową analizę pozycji partii regionalnych i ich specyficznej podgrupy partii etnoregionalnych w Hiszpanii. Skrupulatne badania przeprowadzone przez Małgorzatę Myśliwiec, których pokłosiem jest niniejsza monografia, w znacznym stopniu wypełniają niszę w literaturze przedmiotu. Warto zauważyć, że przegląd polskojęzycznej literatury wskazuje, iż o ile istnieją opracowania poszczególnych elementów systemu politycznego współczesnej Hiszpanii i kwestii związanych z regionalizmem, o tyle brak jest kompleksowego omówienia newralgicznych kwestii dotyczących partii regionalnych w Hiszpanii, czyli podstaw prawnych do tworzenia partii, finansowania oraz zasady reprezentacji na szczeblu europejskim, państwowym, regionalnym i lokalnym. Czytelnik ma możliwość zapoznania się z mechanizmami funkcjonowania partii będących „najbliżej” elektoratu, które często bywają jego odzwierciedleniem. Jest to szczególnie istotny problem ze względu na to, że współczesne partie regionalne w Europie i na świecie rozszerzają sferę swoich wpływów (np. poziom europejski), kształtują „swoje” wspólnoty, a więc jednocześnie mają wpływ na konfigurację relacji centrum – peryferia. Ponadto wiele z nich proponuje odmienne

systemy wartości i priorytety polityczne, co pozwala pozyskać zwolenników wśród dotychczasowego niezadowolonego elektoratu partii rządzących.

Na gruncie polskim tego typu badania są szczególnie ważne ze względu na chociażby rosnący w siłę Ruch Autonomii Śląska. Analiza i weryfikacja skuteczności przyjętych rozwiązań w kwestiach regionalnych reprezentacji przez demokratyczne państwa Europy Zachodniej pozwalają na ewentualną adaptację najbardziej adekwatnych elementów w realia polskiego systemu politycznego.

Podjęta tematyka doskonale wpisuje się w nurt współczesnych wydarzeń, co daje czytelnikowi możliwość skonfrontowania i oceny wniosków wyciągniętych przez autorkę. Publikacja Małgorzaty Myśliwiec zasługuje na uznanie przede wszystkim ze względu na walory poznawcze i powinna znaleźć się w kanonie lektur podstawowych z zakresu literatury politologicznej. Omawiana pozycja książkowa jest przede wszystkim cennym źródłem wiedzy dla badaczy, wykładowców czy studentów. Niemniej jednak narracja prowadzona w sposób przystępny sprawia, że może być kierowana do szerszego grona odbiorców, spoza środowiska akademickiego, m.in. polityków, dziennikarzy oraz osób zainteresowanych tematyką systemów partyjnych, reprezentacji obszarów peryferyjnych czy ogólnie pojętą problematyką systemów politycznych państw demokratycznych.

Wioletta Husar